

“A l’Iraq vaig viure amb normalitat, com a cristià”

L’iraquià Pius Alibek, establert a Barcelona l’any 1981, explica en català, amb el llibre ‘Arrels nòmades’, la seva vida d’arameu cristià a l’Iraq anterior a la guerra del Golf.

JORDI PLAY

Pius Alibek (Ankawa, Iraq, 1955) es dedica a la docència, la traducció i els estudis històrics i lingüístics, a més de menar un restaurant. Acaba de publicar el llibre *Arrels nòmades*, a La Campana.

Pius Alibek (Ankawa, Iraq, 1955) ha refet la seva vida a Barcelona. Hi va arribar el 1981. Llicenciat en filologia anglesa, s’ha incorporat al Departament de Llengües Semítiques de la Universitat de Barcelona, i ha traduït l’egipci Alaa Al Aswani. Mena un restaurant al barri de Gràcia, on cuina els plats tradicionals del seu país. Pertany a la minoria assírio-caldea, de religió cristiana i llengua aramea. Quina va ser la seva vida a l’Iraq en temps de pau? Ho explica, directament en català, al llibre *Arrels nòmades*, publicat per La Campana.

—El llibre s’acaba quan, admès a Oxford, l’any 1981, amb una beca per fer-hi el doctorat en filologia anglesa, viatgeu a l’estat espanyol per obtenir-hi el visat que us ha negat l’ambaixada britànica a l’Iraq. Els britànics ajuden el seu aliat Saddam impedint que els joves iraquians abandonin el país, en el moment que el dictador s’enfronta amb la revolució xiïta, revolució que, ironies de la història, havien apadrinat ells mateixos. Però no expliqueu per què us quedeu a Barcelona i no us n’aneu a Oxford.

—De fet, vaig poder anar-hi i parlar amb el meu director de tesi. Però va coincidir amb les retallades socials i culturals de la Thatcher i no em van poder oferir la beca sencera, només una quantitat que resultava insuficient per a poder estudiar-hi sense treballar. En aquestes condicions, els tres anys que em calien per a doctorar-me es convertien en sis. Jo no em veia vivint a Anglaterra durant sis anys i, com que havia conegut Barcelona i m’havia encisat, vaig tornar cap aquí. Un cop aquí em vaig matricular als cursos de doctorat i vaig estudiar tant català com castellà a l’Escola Oficial d’Idiomes.

—Us n’hauríeu anat a l’estranger igualment, sense la dictadura de Saddam i la guerra amb l’Iran?

L'escriptor i filòleg iraquità es confessa un enamorat de Barcelona.

—Sí, ho tenia previst d'abans. Volia fer estudis superiors i volia conèixer món. I, al cap d'un temps, pensava tornar a l'Iraq i col·laborar en la construcció de la meua societat. Com escric al llibre, anava a acomiadar-me de la família el dia que esclata la guerra amb l'Iran i vaig retardar la sortida per no abandonar-los en temps de guerra, esperant que, al cap d'uns dies, s'acabessin els combats. Tothom pensava que seria una cosa de dies. En veure que la guerra s'allargassava, vaig decidir de continuar el meu camí.

—Fins llavors, només els comunistes les havien passades magres, però no pas els cristians. Com expliqueu, Saddam va enganyar els comunistes. Va integrar el Partit Comunista Iraquí, que a la vostra zona era molt fort, en un Front Nacional, al costat dels baasistes, i d'aquesta manera els va poder identificar, localitzar i eliminar. L'oncle Habib, que estimàveu i apreciàveu molt, llicenciat en filologia anglesa i roig revolucionari de cap a peus, va ser detingut, torturat i executat l'any 1974.

—Efectivament, vivies amb normalitat. Si tu no et donaves cops contra la paret, si tu no buscaves la paret, no et feies mal. Tenies menys opcions de treballar i prosperar si no et feies del partit oficial baasista, però Déu n'hi do què podies fer sense afiliar-t'hi.

—Allò que pot sorprendre del vostre relat és com en aquest Iraq que es convertiria en una dictadura panarabista radical, els cristians havien estat respectats. Podien practicar la religió sense problemes, anar a escoles cristianes i ingressar a seminaris. I la població musulmana acceptava els cristians i els jueus, com ja va observar el pare Bonaventura Ubach quan va anar a l'Iraq els anys 20.

—Sí, hi havia respecte mutu. Fins i tot convivències molt gratificants. Un dels records més bonics que tinc, i que no explico al llibre, és de Bàssara, una ciutat arabomusulmana on vivia una comunitat cristiana i també jueus i mandeus, i les quatre comunitats vivien en perfecta harmonia. El camí que duia a l'església passava pel davant d'una filera de botigues propietat de musulmans i la Nit de Nadal no tancaven fins a la matinada. Van demanar al representant dels comerciants, que a més tenia la botiga més gran, per què obrien fins a la matinada, durant aquella festa cristiana, i va respondre: "Imagineu que els nostres germans cristians, avui que és la seva festa, necessitin alguna cosa i trobin les botigues tancades!" Recordo també que molts amics musulmans volien que els portessin a veure com era una església per dins. Fins i tot he vist dones musulmanes que oferien flors a la Mare de Déu, de manera natural.

—D'ençà que vàreu deixar el país i abans de la invasió occidental, la situació va canviar molt?

—El canvi radical comença amb la primera guerra del Golf, del 1990. Aquella guerra va destruir la infraestructura bàsica de l'Iraq, destrucció que no calia per a alliberar Kuwait. I derrotat Saddam s'aplica un dels embargaments més cruels de la història, embargament que va acabar destruint la població. L'embargament va donar tota la llibertat a Saddam per intensificar la repressió contra el poble, tret dels del seu partit. Arran d'aquella guerra es va dividir l'Iraq en tres zones, dues d'exclusió aèria, una al nord i una altra al sud, dominades pels Estats Units i les Nacions Unides, i va ser llavors quan Saddam començà les horribles matances xiïtes, a la zona sud. Al llarg dels nou anys d'embargament la població va patir moltíssim i més de 800.000 iraquians es van morir abans de fer cinc anys. A partir d'aquell moment Saddam, que havia estat radicalment contrari a qualsevol mostra de barreja de la religió amb la política, ens sorprèn tornant-se musulmà practicant, i fent servir l'islam com a eina de govern.

—Per què s'hi torna?

—Perquè s'hi va veure obligat, a causa de la política dels Estats Units, que consisteix a islamitzar la zona. S'adona que aquesta era la política dels americans i es fa islamista per quedar-hi bé i mantenir-se al poder. Però els americans no se'l van creure. Tothom sabia que mentia.

—Com s'entén que els americans volguessin islamitzar la zona?

—Primer, una prova. Se suposa que van envair l'Iraq per alliberar-lo d'un dèspota —tot sigui dit, tan cruel com tots els altres dictadors protegits per ells. I resulta que hi instauen una república islàmica, pro-iraniana. El perquè es remunta anys enrere, durant el creixement del pensament panarabista, que era una amenaça per als règims feudals de la península aràbiga, els països del Golf, i, en conseqüència, per a les potències occidentals amb interessos a la zona. El panarabisme promovia la unió entre els països àrabs. La van acordar Síria i Egipte, i l'Iraq era a punt d'entrar-hi. També era una amenaça per a Israel. Per com-

batre'l, s'opta per fomentar l'islam radical, comptant amb els petrodòlars dels règims que governen gràcies al fonamentalisme religiós.

—**I gràcies al radicalisme islàmic tampoc no hi ha socialisme.**

—Justa. No hi ha pensament polític alternatiu. Més mostres. Tots el qui han intentat els islamismes moderats per substituir el fonamentalisme s'han trobat amb el rebuig de les potències. O la persecució, a l'Iraq, des del primer dia de la invasió, dels intel·lectuals pacifistes i musulmans moderats, a més, evidentment, dels cristians. Com és que des de la invasió, la població cristiana s'ha reduït d'un 60% i desenes de milers de cristians iraquians viuen a camps de refugiats fora del país?

—**Per què no van eliminar Saddam els americans a la guerra del Golf?**

—I quan els esperaven amb els braços oberts! La nit que Schwarzkopf havia d'entrar a Bagdad, la gent va sortir al carrer per celebrar l'arribada dels americans, però el govern americà va ordenar que s'aturés, a seixanta quilòmetres de la capital. Es va mantenir el govern de Saddam, oficialment, perquè l'escenari no estava preparat per a la invasió. I des d'aleshores es va anar preparant, fins al 2003. A banda de negociar els acords amb els països del voltant, havien de resoldre dos problemes. Al sud, convèncer els xiïtes que no s'oposessin a la invasió. I justament aquelles matances, consentides pels americans, els van convertir en víctimes, i el sentiment de victivisme els va fer acceptar la invasió. Al nord calia posar d'acord els kurds, dividits en dos clans. Els serveis d'intel·ligència americans es van aplicar al màxim per posar d'acord les cúpules dels clans. El problema és que, fins i tot havent arribat a l'acord, les bases piramidals es mantien enfrontades i després de la invasió s'han continuat enfrontant.

—**Dieu que els americans van consentir la matança de xiïtes?**

—Els helicòpters de Saddam travessaven la línia sud d'exclusió aèria per atacar els xiïtes. Sense el vist-i-plau dels americans no ho haurien pogut fer.

—**Per què no s'ha pogut pacificar l'Iraq?**

“L'escriptor àrab fa servir imatges que li són naturals. Però jo he escrit el meu llibre en català”

—Perquè l'objectiu és destruir el país. Això ho denuncio des dels anys 90. El projecte iraquia costarà molta més sang, encara.

—**Tornem al llibre. La primera conclusió és que no heu volgut destacar l'exotisme de l'Iraq, allò que als occidentals ens pot semblar més diferent. La vida als col·legis religiosos i seminaris és pastada a la dels col·legis i seminaris occidentals, pederàstia i sodomia inclosos.**

—És que no sé què vol dir *exòtic*. És una paraula que no puc traduir. Com puc ser exòtic quan parlo a la meva filla? Per a mi, la meua vida no pot ser exòtica.

—**Quan teníeu vuit anys, el pare, per haver denunciat uns càrrecs corruptes del Ministeri d'Agricultura on treballava, és enviat a Bàsora, i aquí se'n va a viure tota la família. El trasllat a una gran ciutat on es parla una llengua que desconeixíeu, l'àrab, va ser un trasbals. I després aneu a Bagdad a fer la carrera. Aquest nomadisme que dóna títol al llibre devia tenir efectes positius, no?**

—Evidentment. Hi ha un llibre col·lectiu escrit per diversos refugiats —entre els quals, jo— que es titula *L'enriquiment de la pèrdua*. El nomadisme és bo quan tens la sensació que t'enriqueix més que no la sensació de la pèrdua d'allò que has deixat. Quan, a vuit anys, vaig sortir d'un poble on es parlava arameu i vaig anar a una ciutat on es parlava àrab, i amb majoria musulmana, en comptes de tenir sensació de pèrdua, el canvi em va enriquir.

—**Quina és la situació de l'arameu?**

—És a la unitat de vigilància intensiva. El fet de ser una llengua sense escola l'empobreix molt. Quan vols expressar termes acadèmics no la pots fer servir. Ara s'intenta recuperar fora de la zona, entre els col·lectius

arameus emigrats. Per això hi ha fills d'emigrants que parlen l'arameu més bé que no els qui s'han quedat al lloc d'origen.

—**Vàreu seguir cap model, àrab o occidental, a l'hora de construir el llibre?**

—No. Hi ha trossos en què aprofito el meu mestratge literari àrab per plasmar-ho en català, però són trossos molt petits que queden encaixats en perfecta harmonia amb la resta del text.

—**Això que ja sabeu què és reconstruir, en català, l'estil d'un autor àrab, com heu fet amb Alaa Al Aswan.**

—Sí. L'escriptor àrab fa servir unes metàfores, unes imatges que per a ell són naturals, no són exòtiques, formen part del seu llenguatge. Però jo no he escrit el meu llibre en àrab, sinó en català.

—**Cap autor català no us hi ha ajudat especialment?**

—Cap.

—**Teniu un restaurant, però el menjar no forma part de les preocupacions del protagonista del llibre.**

—Jo he de ser fidel a allò que vaig viure i aleshores no tenia una relació sofisticada amb el menjar. Era més consumidor que no pas productor.

—**Aleshores per què heu muntat un restaurant?**

—Cuinar, de tant en tant, ja m'agradava. Quan vaig arribar aquí els amics em demanaven plats típics iraquians i això em va obligar a recuperar la cuina familiar. Quan tenia dubtes, trucava a la mare. Així va començar el meu interès per la cuina, i amb el temps aquest entreteniment es va anar complicant, per dir-ho d'alguna manera i l'he anat compaginant amb el meu interès per la llengua.

—**El vostre amor per Barcelona s'ha posat a prova?**

—Algunes vegades. Per exemple, em desespera la pèrdua d'equilibri i harmonia entre l'avantguarda i la tradició, és a dir, quan l'avantguardisme se sobreposa al damunt del bagatge cultural de la ciutat. Però, per a mi, Barcelona mai no deixarà de ser encisadora.

Lluís Bonada